

Таким чином, в системі центральних органів влади прослідковується певна ієрархія, в якій формально найвище стоїть З'їзд рад. Хоча значна частина питань, котрі мали б врегулюватися конституційним чином, зокрема строки та порядок обрання місцевих органів влади віднесені саме до законодавчої компетенції ВУЦВК, чим підкреслюється особливий статус цього органу.

Варто зауважити, що в Конституції УСРР 1919 р. не йде мова про будь-який вплив Комуністичної партії України на діяльність органів влади. Однак фактично влада належала КП(б)У, під контролем якої ВУЦВК формувалася та реалізовував свої повноваження. Тобто фактично ВУЦВК був відповідальний не перед З'їздом рад, що закріплювалося Конституцією УСРР 1919 р., а перед комуністичною партією. Крім того, на практиці ВУЦВК УСРР перебував у залежності від ВУЦВК РСФРР. Тобто це був маріонетковий орган, як і інші органи радянської влади в Україні, за допомогою якого більшовицька партія реалізовувала свою диктатуру під прикриттям диктатури пролетаріату.

Контроль з боку комуністичної партії полегшувався створенням Президії ВУЦВК, існування якої не передбачалося Конституцією УСРР 1919 р. За первісним задумом Президія ВУЦВК повинна була тільки готувати законопроекти [2, с. 215]. Але на практиці, вона видавала від свого імені законодавчі акти між сесіями ВУЦВК, здійснювала кооптацію членів ВУЦВК, почала видавати власні декрети, часто – без затвердження ВУЦВК [3, с. 194]. Фактично Президія узурпувала владу, перебравши на себе повноваження не лише самого ВУЦВК, а й інших центральних органів радянської влади.

Отже, згідно з Конституцією УСРР 1919 р. ВУЦВК – колегіальний, постійно діючий, обраний Всеукраїнським з'їздом рад орган. ВУЦВК належав статус найвищого органу влади в УСРР в період між З'їздами рад, котрими ВУЦВК й обирався. Цей орган наділявся широкими повноваженнями. Більше того, низка не врегульованих Конституцією УСРР 1919 р. питань була віднесена до законодавчої компетенції саме ВУЦВК. На практиці ж цей орган функціонував під контролем комуністичної партії, що посилювалося після створення Президії ВУЦВК, не передбаченої конституційним чином, яка фактично узурпувала владу.

Науковий керівник: Козаченко Анатолій Іванович, доктор юридичних наук, доцент, завідувач кафедри теорії та історії держави та права Полтавського юридичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Література:

1. Конституция Украинской Социалистической Советской Республики, принята в окончательной редакции 14 марта 1919 года // Собрание узаконений и распоряжений Рабоче-крестьянского правительства. – 1919. – № 19. – С. 274-280.
2. Усаченко Л. М., Тимцуник В. І. Історія державного управління в Україні: навч. посіб. / Усаченко Л. М., Тимцуник В. І. – К. : ТОВ «НВП «Інтерсервіс», 2013. – 292 с.
3. Єрмолаєв В. М. Історія вищих представницьких органів влади в Україні: Навч. посібник. – Х.: Право, 2007. – 280 с.

Аллахвердова В. О.

(наук. кер. — асист. Федоров І. О.)

*студентка III курсу факультету філології та історії
Глухівського національного педагогічного університету
імені Олександра Довженка*

ГЕЛЬСІНСЬКИЙ ПРАВОЗАХИСНИЙ РУХ

9 листопада 1976 року група людей створила Українську Громадську групу Сприяння виконанню Гельсінських угод в Україні, з центром у Києві. Група очолювана відомим поетом та суспільним діячем Миколо Руденком складалася з десяти членів-основоположників. [1, с. 1] До них входили Бердник Олександр Павлович, Григоренко Петро Григорович, Кандиба Іван Олексійович, Лук'яненко Левко Григорович, Мешко Оксана Яківна, Матусевич Микола Іванович, Маринович Мирослав Франкович, Строката Ніна Антонівна і Тихий Олексій Іванович

[2, с. 11]. Серед них були люди середнього і молодого віку, люди, які мали професію або з нижчою освітою, а також були колишні члени Комуністичної партії і політв'язні.

З часом до складу членів Групи входило 37 осіб. За станом на березень 1983 року 22 члени перебували у в'язниці, 5 – на засланні, 1 – заповдіяв собі смерть, 3 – звільненні з ув'язнення і жили на території України і 6 перебували на Заході [2, с. 12].

Створення Української Громадської Групи в обставинах, що панували в Україні на той час було актом великої мужності. В перший день створення групи, в ночі на 10 листопада, був організований бандитський напад невідомими особами на помешкання Миколи Руденка. Хулігани закидали вікна камінням в результаті чого член групи Оксана Мешко була поранена каменем [1, с. 9-10].

Група ставила собі за мету: по-перше, стежити за здійсненням Гельсінських домовлень на території України. По-друге, сприяти ознайомленню широких кіл української громадськості з Декларацією прав людини. Згідно із Загальною Декларацією Прав людини: «Кожна людина має право на свободу переконань і на вільне їх виявлення; це право включає свободу безборонно дотримуватися своїх переконань, а також свободу шукати, отримувати й поширювати інформацію та ідеї будь-якими засобами і незалежно від державних кордонів» [3]. Домогтися, щоб цей міжнародний правовий документ став основним у відносинах поміж Особою і Державою. По-третє, домагатися, щоб на всіх міжнародних нарадах, де мають обговорюватися підсумки виконання Гельсінських Угод, Україна як суверенна держава і член ООН була представлена окремою делегацією. Вона наголошувала не лише питання Прав українського громадянина, але його законні національні прагнення та бажання бачити Україну повністю незалежною державою. По-четверте, виходячи з переконань, що мир між народами не можна забезпечити без вільних контактів поміж людьми, а також вільного обміну інформацією та ідеями, активно сприяти виконанню гуманітарних статей Прикінцевого Акту Наради з питань безпеки і співпраці в Європі. По-п'яте, з метою вільного обміну інформацією та ідеями домагатися акредитування на Україні представників зарубіжної перси, створення незалежних прес-агентств тощо [1, с. 12].

Своїм головним завданням Група вважала повідомлення урядів країн-учасниць і світової громадськості з фактами порушення на території України Загальної Декларації Прав Людини та гуманітарних статей прийнятих Гельсінською Народою. З цією метою Група: приймала письмові скарги про порушення Прав Людини і робила усе необхідне, щоб ознайомити з ними уряди, які підписали Гельсінські Угоди; опрацьовувала зібрану інформацію про правовий стан на Україні; вивчала факти порушень Прав Людини стосовно українців, котрі проживали в інших республіках, щоб надати тим фактам широкого оприлюднення [1, с. 13].

Група у своїй діяльності керувалася не політичними, а лише гуманітарно-правовими мотивами [1, с. 3].

Створення Української Гельсінської Групи у Києві стало своєрідною політичною бомбою. Згодом створили свої національні гелсінські групи Литва, Вірменія і Грузія. І не заважаючи на те, що спротив у Варшаві, Празі і Москві здобував набагато більший розголос у Західному світі, як події на Україні, то для майбутнього українського народу створення цієї групи стало новою епохою .

З часом, майже після самого створення Групи на її діяльність почали наступати КДБ, але все одно не зважаючи на обшуки, допити, арешти та ін. її члени не припинили своєї діяльності. Вони були переконані, що їхня діяльність законна, правозахисна й гарантована Гельсінськими Угодами, Загальною Декларацією Прав Людини ООН, а також Конституцією УРСР і СРСР [1, с. 2-3].

Українська Гельсінська Група не обмежувалася лише обороною людських прав і захистом українських політв'язнів. Група від початку свого заснування боронила національні, релігійні й в першу чергу політичні права українського народу, тобто виконувала ті завдання, які відзначено в Заключному Акті Гельсінських Угод.

Література:

1. Український правозахисний рух. Документи й матеріали Київської Української Громадської Групи Сприяння виконанню Гельсінських Угод. Торонто-Балтімор, 1978. Українське видавництво «Смолоскип» ім. В. Симоненка. – 477 с.
2. Українська Гельсінська Група 1978-1982. Документи і матеріали. Торонто-Балтімор, 1983. Українське видавництво «Смолоскип» ім. В. Симоненка. – 998 с.
3. Декларація Української Громадської Групи Сприяння виконанню Гельсінських Угод.

Мінченко М. В.

(наук. кер. – канд. істор. наук Крижанівський В. М.)
*студентка І курсу факультету філології та історії
 Глухівського національного педагогічного університету
 імені О. Довженка*

АДВОКАТУРА МІСТА ЧЕРНІГОВА 1885 – 1915 РР.

Правозахисний рух в Чернігові до революції 1917 року був представлений адвокатурою (інститут присяжних повірених), яка з'явилася після судової реформи Олександром II 1864 року. Слід відмітити, що перші спроби заснування подібного інституту були зроблені за правління Петра I та Катерини II [23, с. 10 – 12].

Згідно дореволюційного законодавства адвокатами могли бути особи, які мали атестат університету та мали відповідну судову практику [22, с. 209]. Так, чернігівський присяжний повірений Кленусь М. А. 1895 – 1896 рр. закінчив університет зі званням кандидата права, Каминер Б. І. – дипломом першого ступеня [5, с. 377], Рабінович Я. – К. Б. – званням дійсного студента [1, с. 282]. Призначення присяжних повірених на місця відбувалося за вказівкою міністра юстиції. У роботі присяжних повірених була низка заборон. По-перше, вони не могли вести своїх родичів, по-друге, бути одночасно повіреним обох сторін і по-третє, оголошувати таємницю свого повіреного [22, с. 379, Ст. 383 – 406].

За нашими підрахунками у місті Чернігові упродовж 1885 – 1915 років адвокатською справою (присяжні повірені, помічники присяжних повірених та приватні повірені) займалося 68 осіб. Слід підкреслити, що чернігівські адвокати брали також активну участь у громадсько-політичному житті підросійської України. Так, присяжний повірений Шраг І. був засновником чернігівського товариства «Просвіта», у першій Державній Думі очолював Українську парламентську громаду тощо [21, с. 1095].

Соціальний склад адвокатської корпорації Чернігова 1885 – 1915 року був представлений дворянами, міщанами та купцями. Так, Вихман С. М. був сином купця, Обуховській О. М. належав до міщан, Сац О. М. – купцем 2 - ої гільдії, Вербицький – Антіохів М. М. 1903 р. отримав звання дворянина. Спадковими почесними громадянами були Базилевич О. П., Фистул Я. М., Селюк В. Ф., Пухтинській М. Д.

Упродовж 1886 – 1915 років якісно зростає кількість працівників чернігівської адвокатської корпорації. Так, на 1886 р. у Чернігові працювало 3 адвокати, через 10 років – 4 особи, на 1906 р. уже 9 осіб, а на 1913 р. – 19 осіб.

Окрім українців, росіян, поляків адвокатською діяльністю активно займалися євреї (16%). У пам'ятних книжках згадуються такі єврейські прізвища: Мачерет Х. А., Меєрович Л. І., Рабінович Я. – К. Б., Рябінович Я. Б., Вихман Л. М., Фрейдин В. А., Вихман С. М., Сац О. М., Фистул Я. М., Плисецький К. С., Рицлін І. М.

Пам'ятні книжки по Чернігівській губернії за 1886 – 1915 роки дозволяють побіжно окреслити хронологічні межі роботи чернігівських адвокатів:

Так, пропрацювали від 1 до 2-х років 10 осіб: Голембський Р. В., Карповський М. Є., Коціовський Л. Є., Ласкоронський М. А., Марченко Л. Ю., Михельсон М. О., Омелянській О. Л., Піотровський Г. І., Соколов О. П., Соколовський М. М. [2, с. 232; 14, с. 20; 15, с. 20; 18, с. 23; 19, с. 26].